

Sytuacja mleczarstwa w Polsce w kontekście aktualnych wyzwań zdrowotnych i środowiskowych

Zbigniew M. Karaczun

Warszawa 28.11.2023

PLAN

Sytuacja branży

- Chów krów mlecznych
- Skup i produkcja

Wyzwania

- Polityka przepisy
- Świadomość konsumentów
- Inflacja i ceny
- Ukraina

SYTUACJA BRANŻY

SYTUACJA BRANŻY

Branża się konsoliduje i zmienia:

w grudniu 2010 roku **2 528 827** w krów mlecznych
w grudniu 2022 roku **2 037 279** (spadek o > 500 000)

w ½ lat 90. XX wieku krowy hodowało około **1 300 000 gospodarstw**,
w 2022 już **tylko około 170 000**

Ograniczenie w największym stopniu dotyczyło najmniejszych stad, w których utrzymywano pojedyncze krowy lub ich parę. Ich liczba zmniejszyła się od 2018 r. odpowiednio o 32,9 tys. i 14,1 tys.

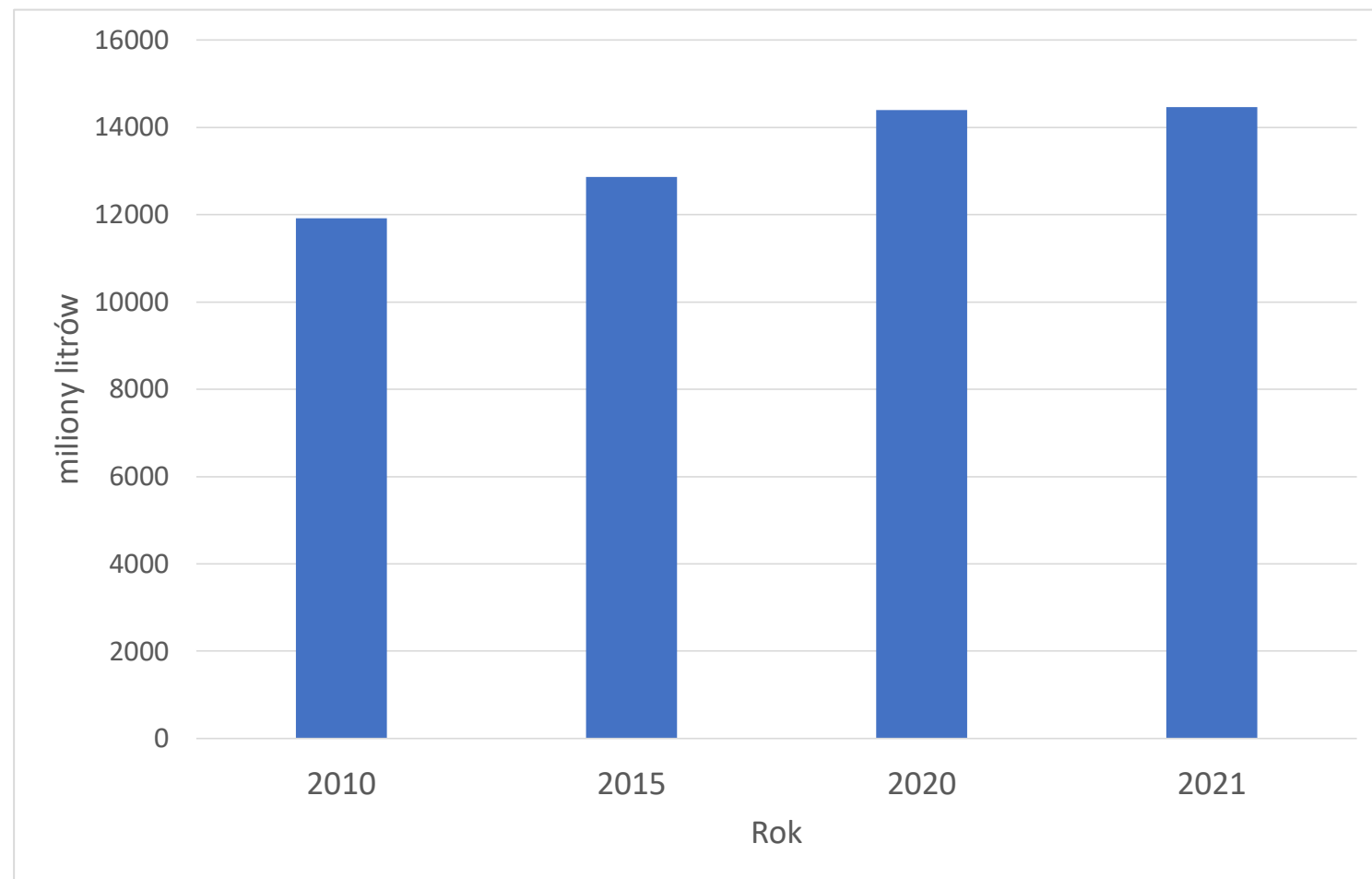

liczba dostawców mleka w okresie 2020 – 2021 spadła o ok. 10 tysięcy (**do około 90 000**).

ALE.....

PRODUKCJA MLEKA KROWIEGO (w mln l/rok)

Pomimo spadku pogłowia i
ilości stad produkcja mleka w
Polsce rośnie

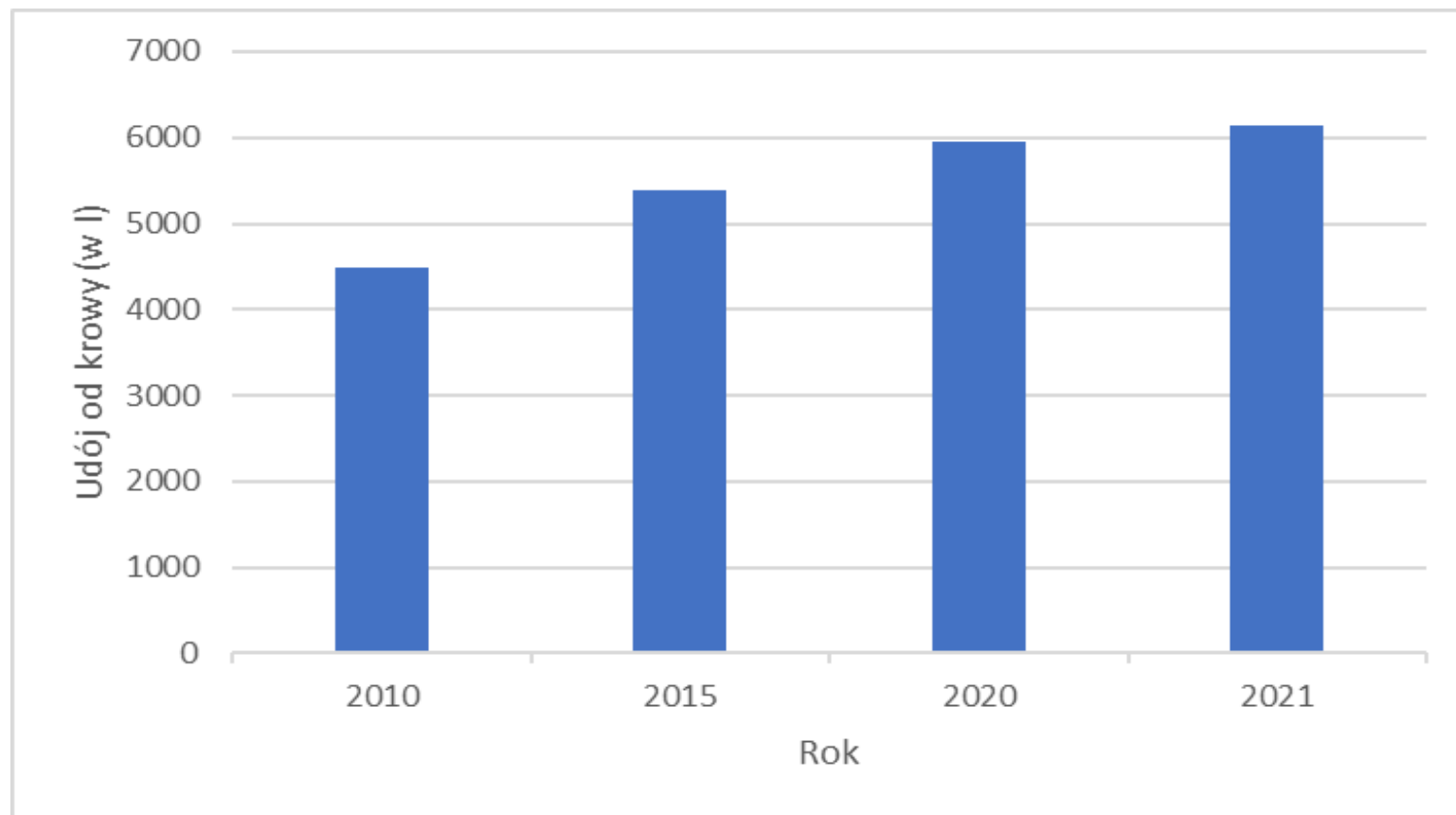

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

PRZECIĘTNY ROCZNY UDÓJ MLEKA (w l/os/rok)

Wydajność mleczna krów w Polsce stale rośnie i w 2022 roku wyniosła średnio 7 425 kg mleka rocznie o niemal 40 pkt. proc. więcej niż w 2010 roku.

Ale jest zróżnicowana – w stadach ocenianych o ok. 29% wyższa niż w tych poza oceną.

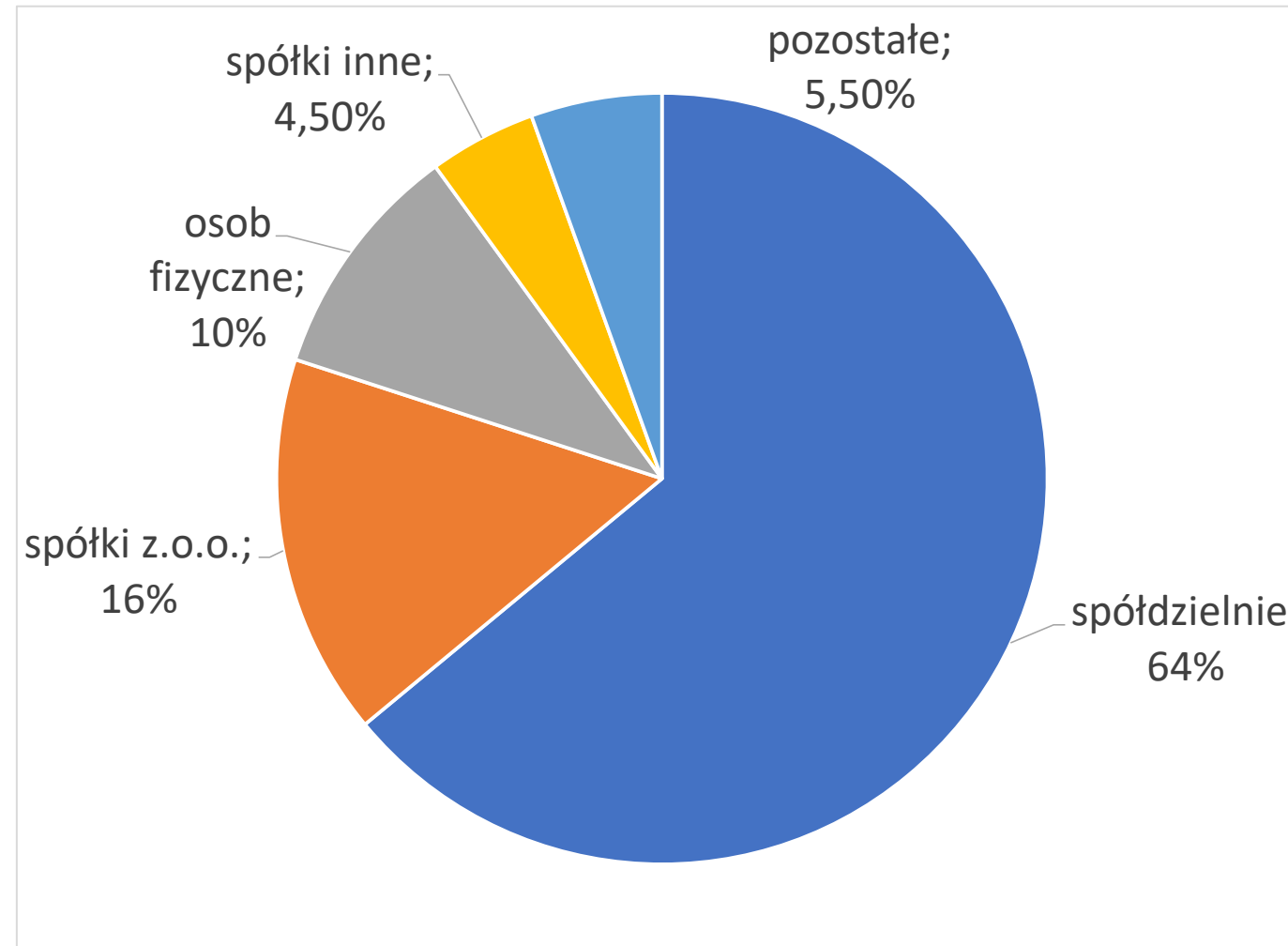

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

PODMIOTY SKUPUJĄCE

Na listę podmiotów skupujących, wpisanych do rejestru pierwszych podmiotów skupujących mleko krowie, prowadzoną przez KOWR wpisane jest **356 podmiotów**

Polską specyfiką jest dominacja podmiotów o spółdzielczej formie własności (228)

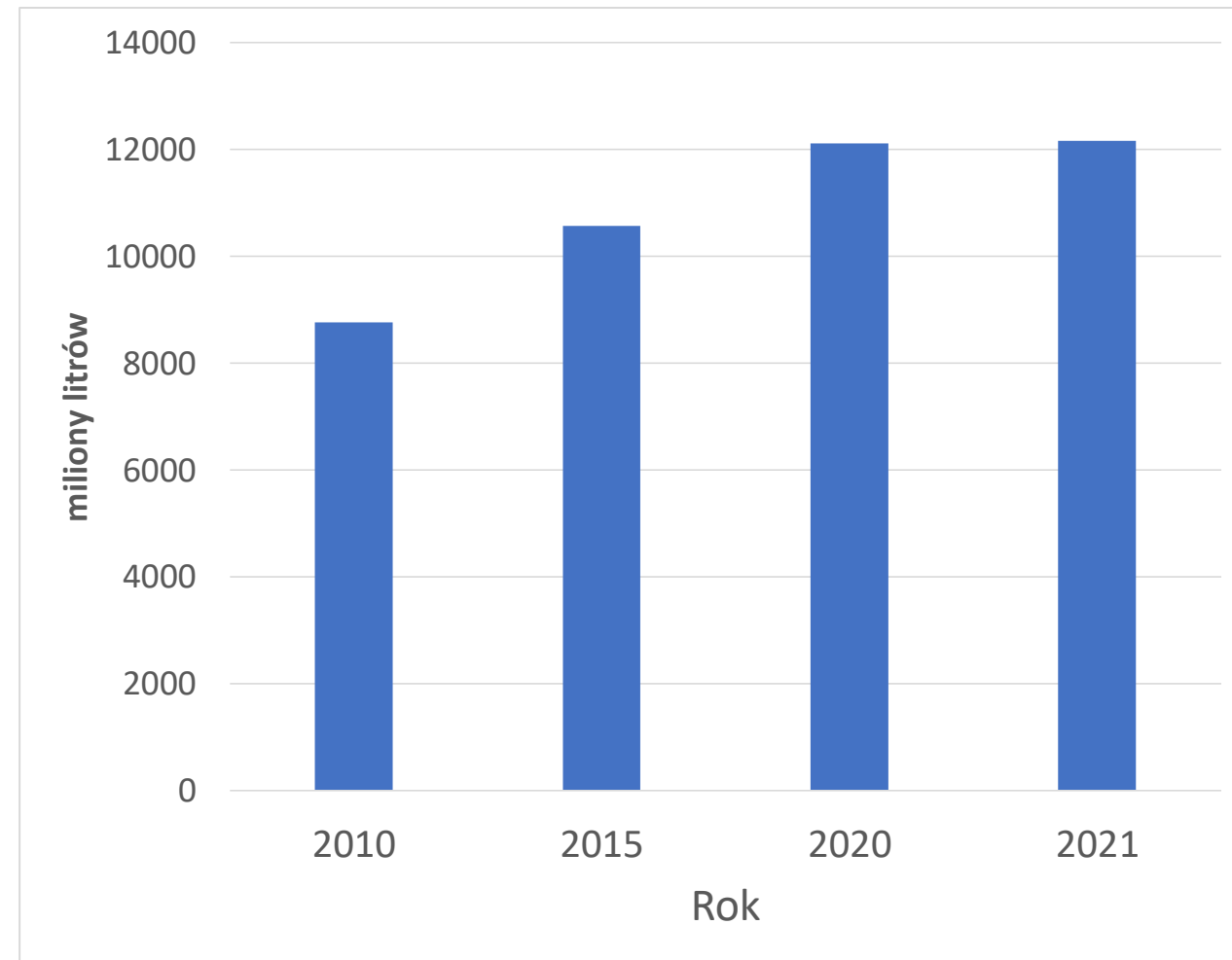

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRiRW

PODMIOTY SKUPUJĄCE

↑
w 2021 roku podmioty zajmujące się skupem zakupiły 12 163 000 litrów mleka, o **38,58 pkt proc. więcej niż w 2010 roku**

↑
udział skupu mleka w jego produkcji:
w 2010 roku - 73,5%,
w 2021 roku - 84,1%.

Ilość mleka zakupionego od producentów (w mln l/rok)
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

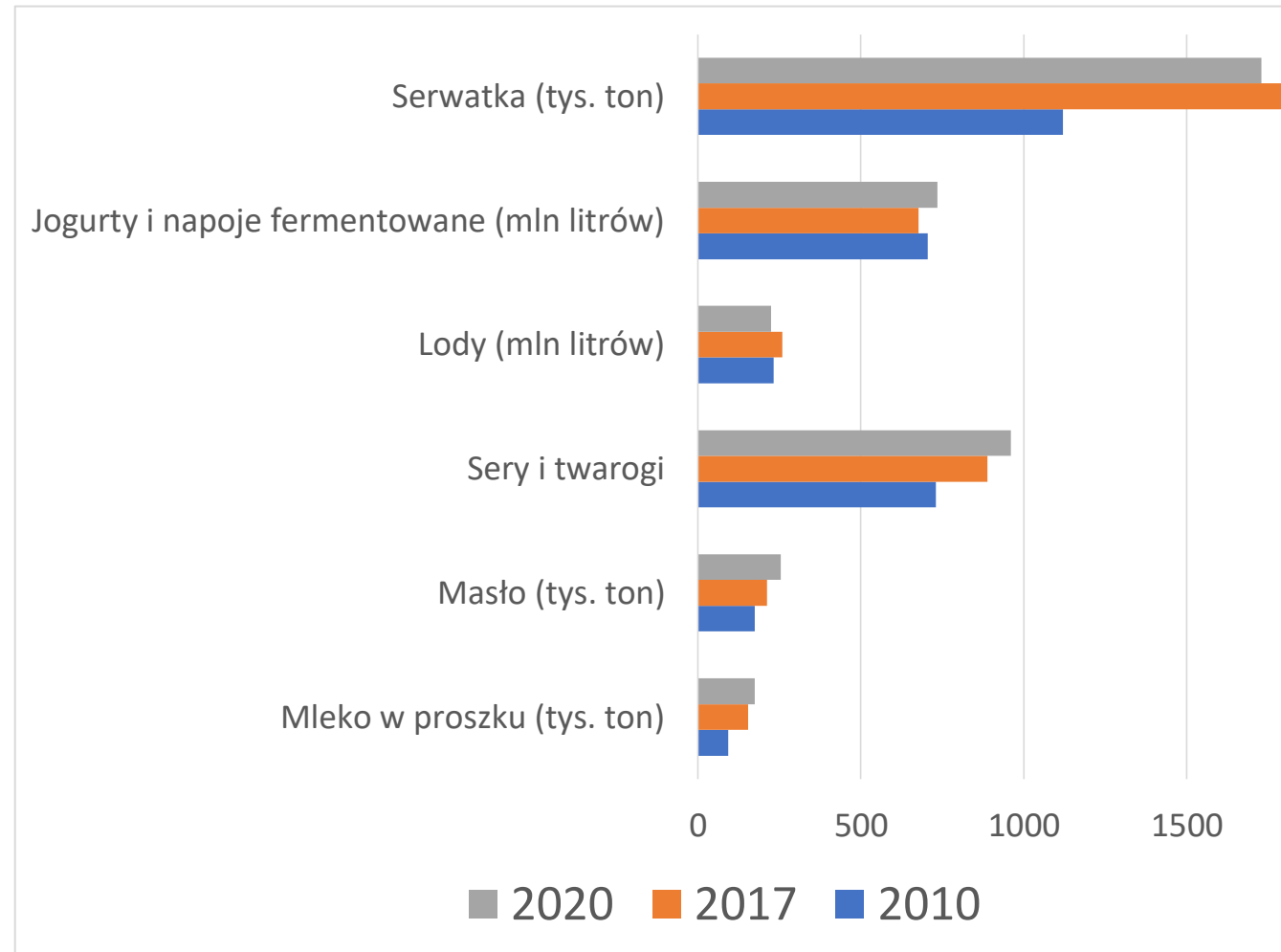
WIELKOŚĆ PRODUKCJI

Polska jest ważnym producentem produktów mlecznych:

3 miejsce w UE w przypadku produkcji śmietany i mleka w proszku,

4 miejsce w UE w przypadku produkcji masła i tłuszczów mlecznych, jogurtów i napojów mlecznych oraz serów (**na świecie Polska jest ich piątym producentem pod względem ilości**),

W okresie ostatnich 10 lat najbardziej wzrosła produkcja **mleka w proszku** (niemal dwukrotnie), **serwatki** (o ok. 60%) oraz **serów i twarogów** (o ponad 30%).

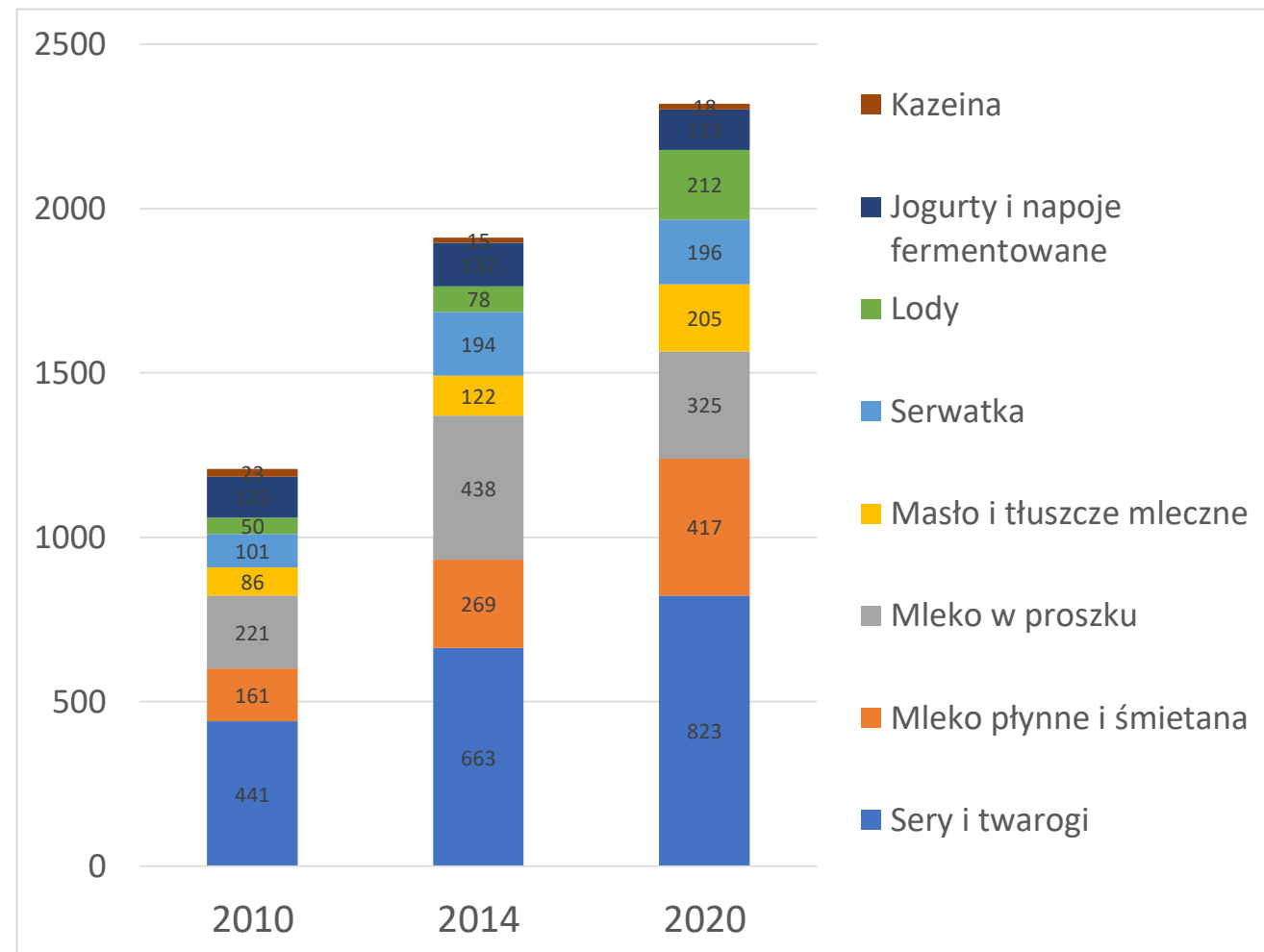
Wielkość produkcji wybranych produktów mlecznych
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

EKSPORT

Wartość eksportu produktów
mlecznych:

2004 - 2020 wzrosła **ponad
czterokrotnie**,

2010 – 2000 **dwukrotnie** (z 1 208
mln euro w 2010 roku do 2 317
mln euro w 2020).

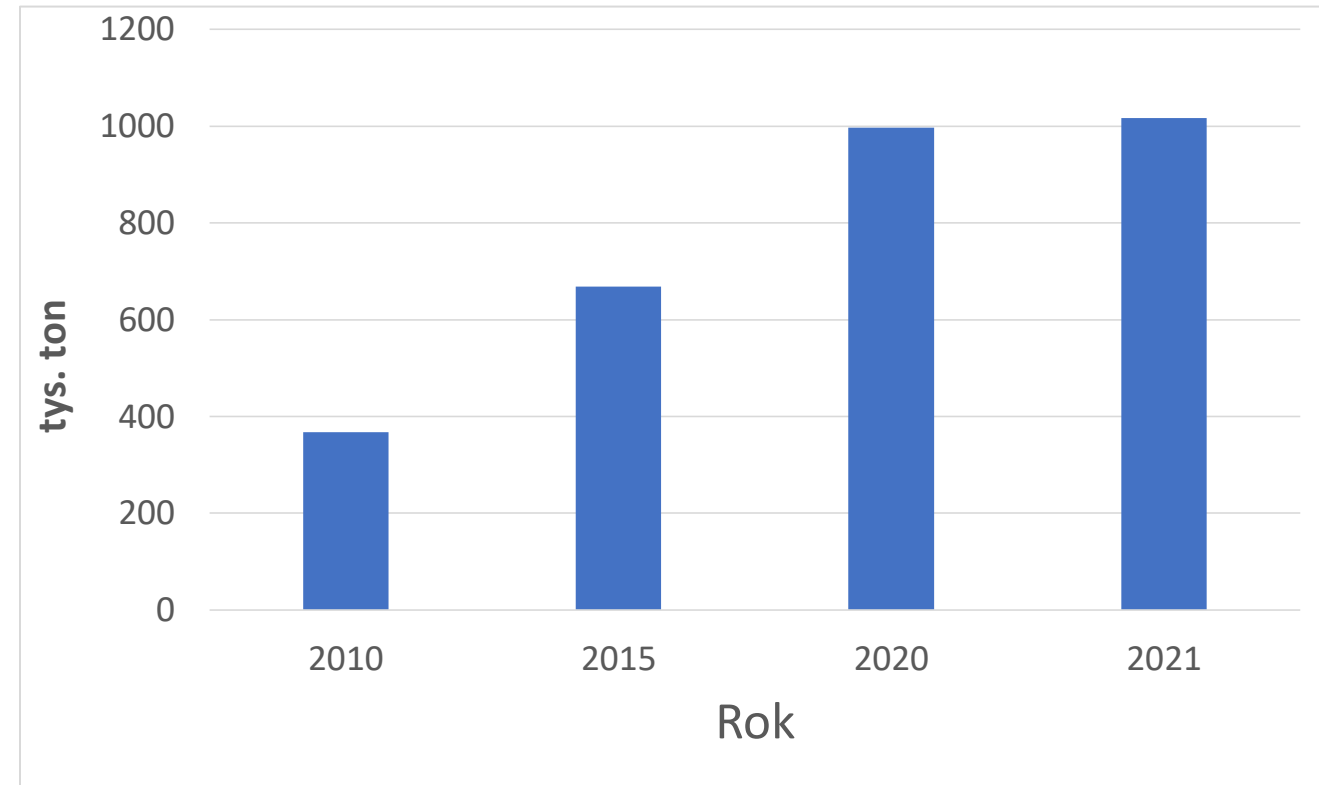
Wartość eksportu produktów mlecznych w mln euro
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

EKSPORT

Pod względem ilościowym

najbardziej wzrósł eksport mleka
płynnego i śmietany, od 2010 skala
eksportu tych produktów wzrosła

niemal trzykrotnie

Eksport mleka i śmietany w tys. ton

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

SPOŻYCIE

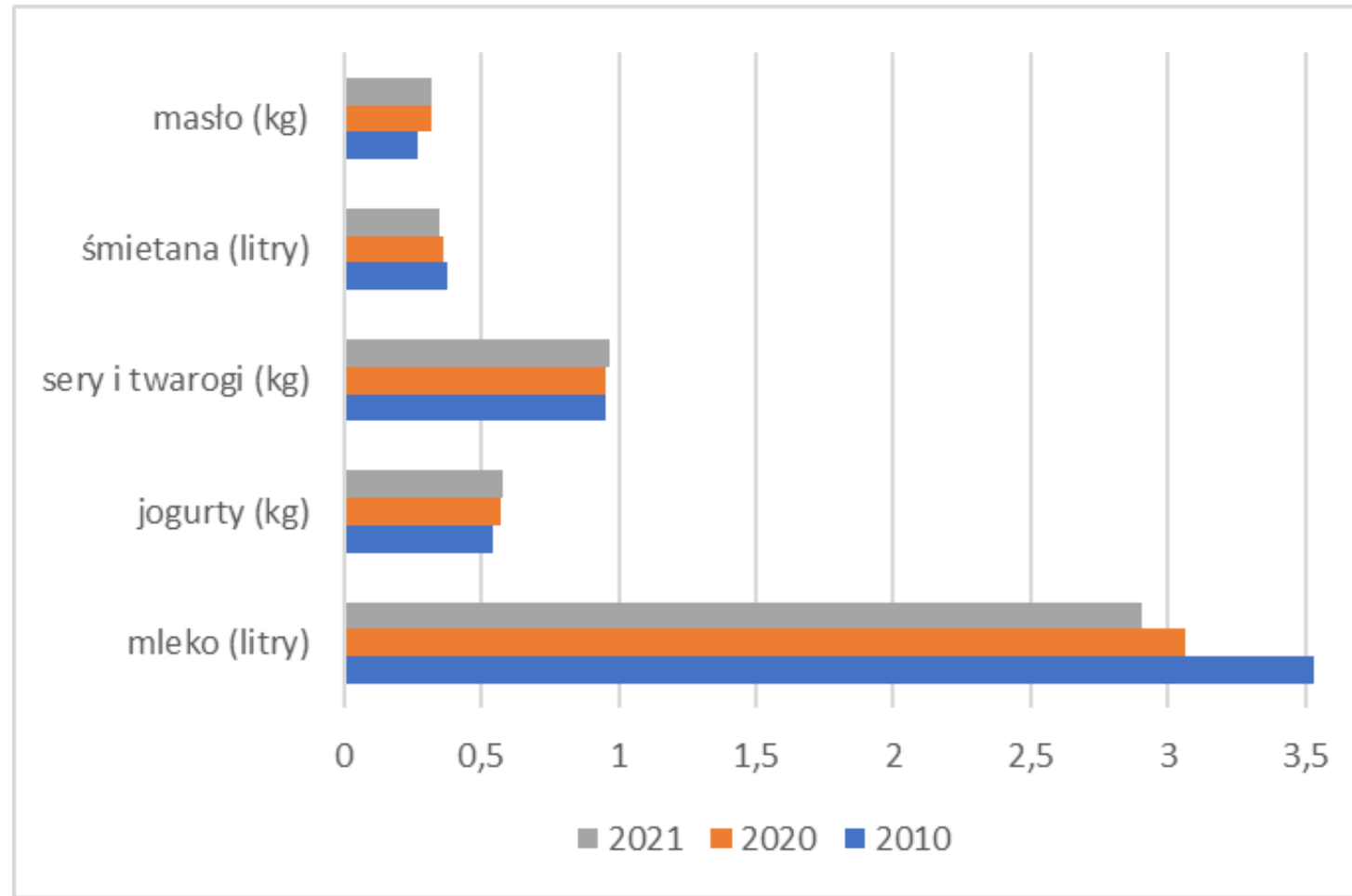
Różny trend w odniesieniu do różnych produktów.

Mleko i śmietana

Sery, twarogi, jogurty, masło

Średnie dzienne spożycie wybranych produktów mleczarskich w l lub kg
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

WYZWANIA

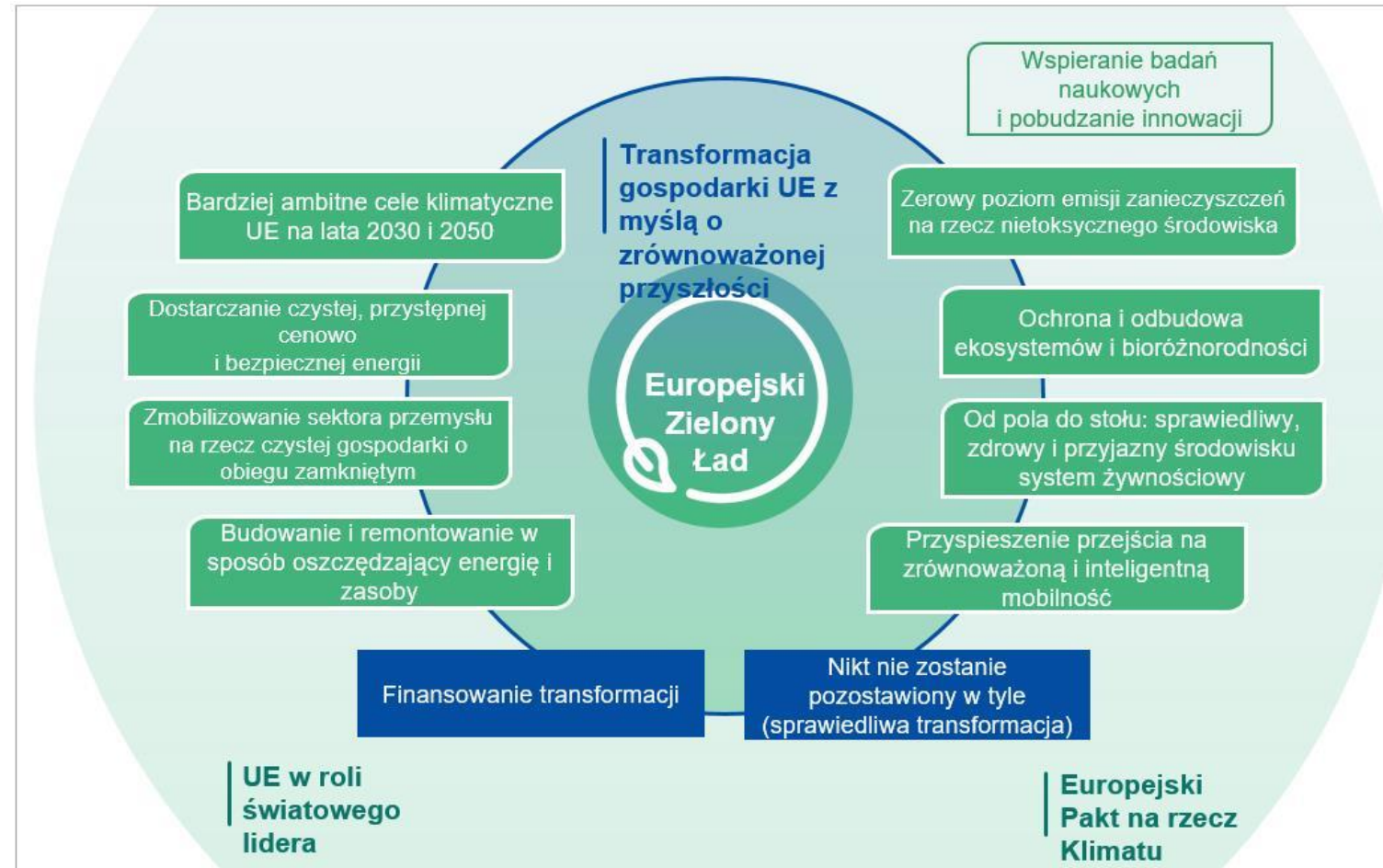
STRATEGIE: EUROPEJSKI ZIELONY ŁAD

Podejście kompleksowe – środowisko w centrum polityki europejskiej (też WPR i polityka przemysłowa).

Cel – neutralność klimatyczna w 2050

Metoda – GOZ

Wpływ – strategie i polityki sektorowe

NEUTRALNOŚĆ KLIMATYCZNA

Rolnictwo – źródłem **12 – 14% GHG**
(25 – 37%)

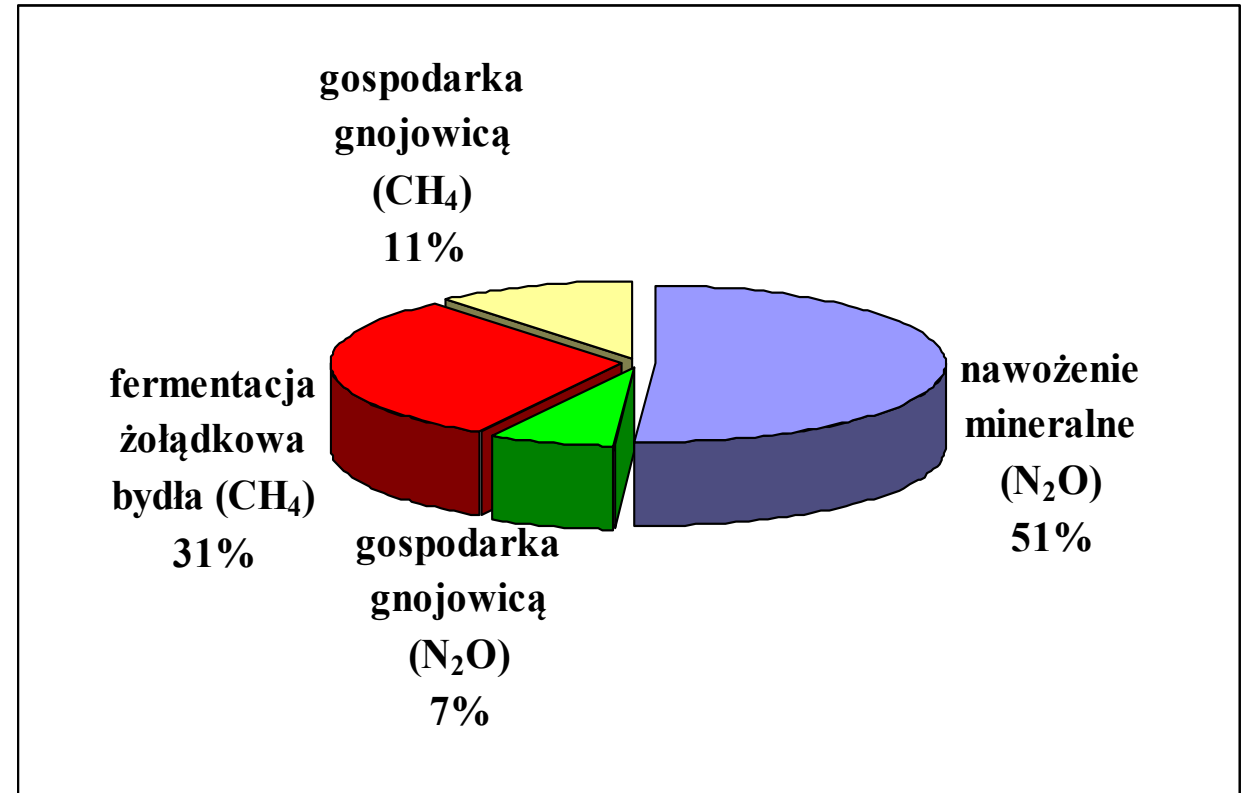
Produkcja zwierzęca – **81% emisji z rolnictwa**

Cele dla rolnictwa:

Sektor non- ETS

-40% w 2030 (do 1990) dla UE

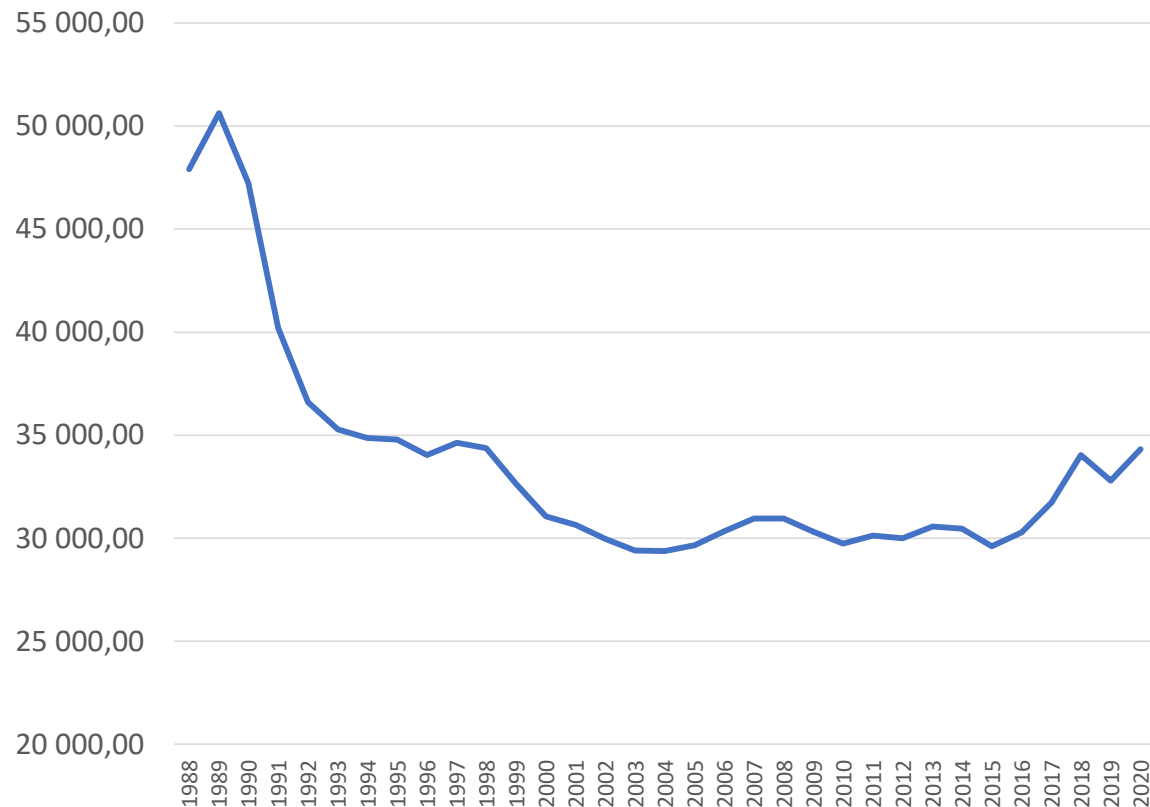
-17,7% w 2030 (dla Polski)

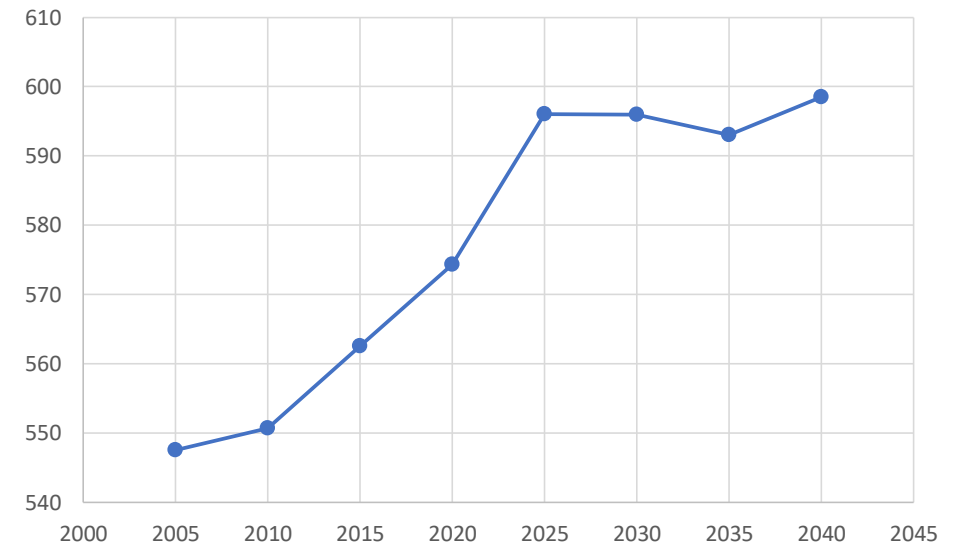
Udział emisji GHG z rolnictwa z różnych źródeł (za KOBIZE)

NEUTRALNOŚĆ (???) KLIMATYCZNA w PL

Zmiany wielkości emisji GHG 1988 – 2020 (Opracowanie własne na podstawie KOBIZE 2022)

Prognoza emisji NH₄ (KPEiK 2020)

STRATEGIA OD POLA DO STOŁU

- Sekwestracja węgla, usługi ekosystemowe
- Gospodarska o obiegu zamknięty
- Pestycydy
- Nawozy
- Antibiotyki
- Rolnictwo ekologiczne
- Dobrostan

RAPORTOWANIE ESG

Raporty dotyczące ESG zaczną funkcjonować od 1 stycznia 2024 r.

W pierwszym okresie systemem objętych będzie 150 największych w Polsce spółek giełdowych....

ale.....

w krótkim czasie obowiązki raportowania będą dotyczyć grupy ponad 3500 przedsiębiorstw.

Raportowanie śladu węglowego (Zakres 3, zwłaszcza Kategoria 1) może wpłynąć na sytuacje producentów mleka.

INNE (PRAWO, STRATEGIE)

Strategia bioróżnorodności

Nature Restoration Law

Dyrektywy: azotanowa, IED-BAT, NEC (amoniak)

Planowana reforma ETS

ŚWIADOMOŚĆ

Zmienia się świadomość konsumentów dotycząca stosunku do zwierząt.

Dlatego coraz ważniejsze stają się kwestie dotyczące dobrostanu (a więc także sposobem chowu zwierząt).

Równie ważne stają się kwestie dotyczące ochrony środowiska i klimatu.

Przekłada się to na wybory konsumenckie i styl życia.

Głównym czynnikiem warunkującym wybór diety i tego co kupujemy do jedzenia są kwestie zdrowotne.

ŚWIADOMOŚĆ - DOBROSTAN

W UE – 72% zwierząt utrzymywanych jest w chowie fermowym

W Polsce ponad 2 500 ferm hodowlanych

Około 3 000 lokalnych protestów związanych z projektami budowy nowych ferm

Choć kwestie dobrostanowe w mniejszym stopniu dotyczą produkcji mleka, to ogólny stosunek do chowu zwierząt może mieć wpływ na wizerunek branży.

Wizerunek buduje się latami. Traci w jednej chwili...

ŚWIADOMOŚĆ - DOBROSTAN

Rozwiązaniem mogą być (?) krajowe (unijne?)
systemy certyfikowania pochodzenia.

Według opublikowanych w 2023 roku ustaleń Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) zawartych w opinii naukowej dotyczącej dobrostanu krów mlecznych **potrzebują one więcej miejsca do poruszania się i odpoczynku, dostępu do pastwisk i regularnego monitorowania zapalenia wymienia oraz zaburzeń metabolicznych.**

ŚWIADOMOŚĆ - DOBROSTAN

Wg EFSA 5 głównych zagrożeń w chowie bydła mlecznego:

1. Posiadanie przez gospodarstwo mniej niż jednego boksu na krowę, przy maksymalnym wskaźniku obsady.
2. Ograniczenie całkowitej powierzchni dla krów trzymanyh w oborze (łącznie z wybiegiem) poniżej 7 m²/krowę.
3. Brak dostosowania wymiarów boksów legowiskowych do wielkości krów.
4. Wysoka roczna śmiertelności w stadzie tj. powyżej 8%, w tym uboje z konieczności.
5. Dostęp do pastwiska przez mniej niż 2 miesiące w roku.

Ważne też:

Odsadzenia nie wcześniej niż po 24 godzinach od wycielenia.

Obsada powierzchni dla cieląt nie powinna być.,

Cielęta należy utrzymywać po odsadzeniu w grupach o liczebności 2-7 szt. (najlepiej powierzchnia 20 m²/szt, nie mniejsza jednak niż 3 m²/szt),

ŚWIADOMOŚĆ - DIETA

Reakcją konsumentów na różne zagrożenia:

- dobrostan.
- klimat,
- zdrowie

jest odejście od mięsa produktów zwierzęcych w diecie. Choć to nie jest masowe, to dotyczy przede wszystkim ludzi młodych.

	Dorośli ogółem	Młodzi dorośli
Wegetarianie	3	5
Wegania	1	1
Semiwegetarianizm	1	2
Peskarianizm	1	2

Odsetek osób deklarujących dietę (Zymetria 2023)

ŚWIADOMOŚĆ - DIETA

Kwestie zdrowotne są **najważniejsze** przy podejmowaniu decyzji o zakupie żywności.

Dlatego **problem stosowania antybiotyków jest bardzo istotny**.

Choć to **w mniejszym stopniu dotyczy mleczarstwa**, to problemy chowu zwierząt mogą dotknąć także ten sektor.

Bardzo ważne	Raczej ważne	Nie wiem	Raczej nieważne	Zupełnie nieważne
Produkty bez antybiotyków i zanieczyszczeń – ogół dorosłych				
41	38	10	7	4
Produkty bez antybiotyków i zanieczyszczeń – rodzice				
56	32	6	5	1
DLA PORÓWNIANIA – dieta przyjazna dla środowiska				
17	41	15	15	11

Na co zwracamy uwagę przy podejmowaniu decyzji zakupie żywności (Zymetria 2023)

ANTYBIOTYKI W PRODUKCJI ZWIERZĘCEJ

- Według raportu ESVAC Europejskiej Agencji Leków, zużycie antybiotyków na PCU w Polsce wynosi **167,4 mg/kg**. To wzrost o 32% od 2012 roku i najwyższy w historii.
- Średnia PCU dla Unii Europejskiej wynosi 103 mg/kg.
- **33 tys. ludzi w UE umiera rocznie z powodu antybiotykoodporności.**
- 400 tys. z powodu emisji amoniaku – 94, 9% emisji amoniaku pochodzi z produkcji zwierzęcej.

INFLACJA/CENY

- Wysoka inflacja jest szczególnie niebezpieczna dla rolników.
- Ponieważ mleczarstwo jest sektorem z dużym zapotrzebowaniem na energię, to wzrost cen energii także jest dla niego wyzwaniem.
- Zapotrzebowanie na energię będzie wzrastać – m.in. ze względu na skutki zmiany klimatu.

UKRAINA w UE

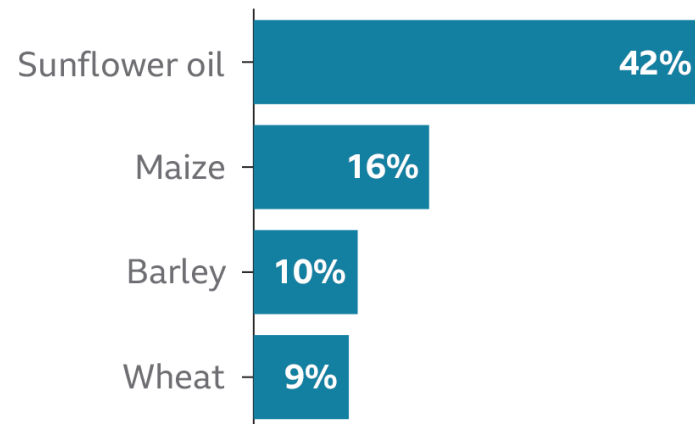
Ukraina samodzielnie jest w stanie wyżywić 600 milionów ludzi.

Polskie rolnictwo – ze względu na gleby i klimat – nie jest w stanie konkurować na ilość.

Ale **to zarówno problem jak i szansa.**

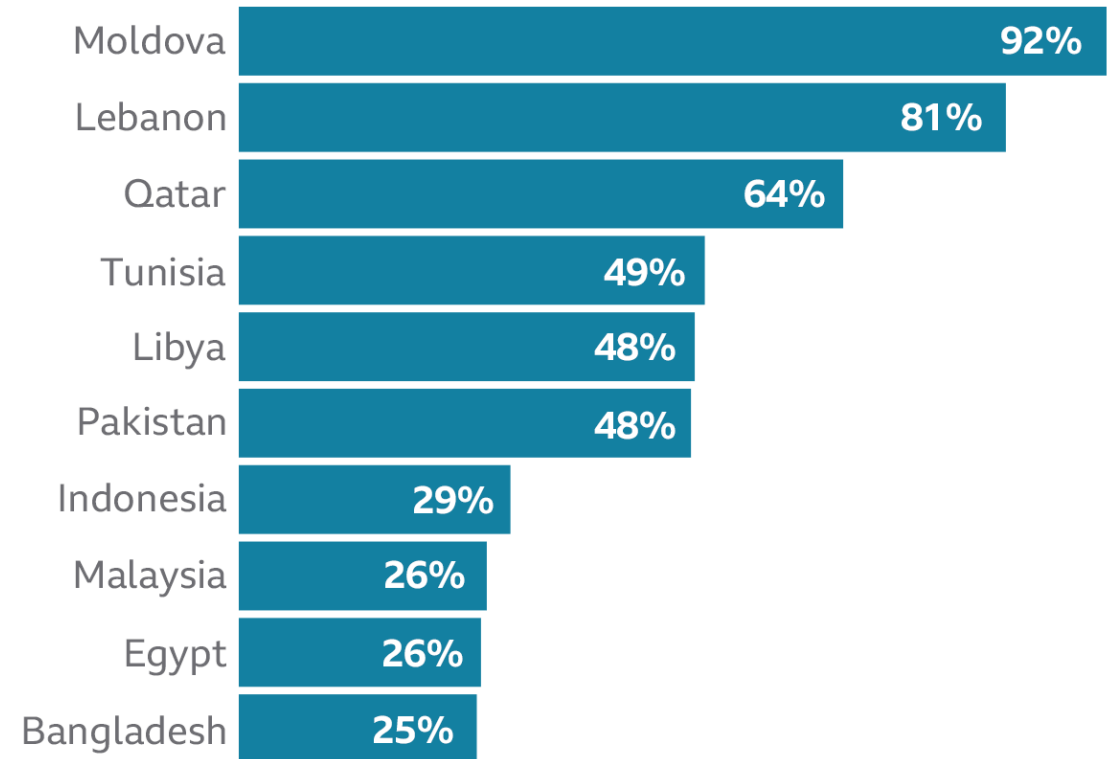
Ukraine is a major supplier of key crops

% share of global exports, 2019

Ukraine plays crucial role in the global food supply

% of wheat imports sourced from Ukraine

Source: UN Food and Agriculture Organization, data for 2020

BBC

PODSUMOWANIE

- Choć polskie mleczarstwo jest obecnie w dobrej kondycji, to stoi przed nim wiele trudnych wyzwań.
- Sytuacja sektora zależy nie tylko od krajowej polityki i uwarunkowań, ale – ze względu na powiązania – także od sytuacji na rynkach międzynarodowych.
- Trendy są jednoznaczne – kwestie społeczne, zdrowotne i środowiskowe (klimatyczne) w coraz silniejszym stopniu decydować będą o sytuacji i kierunkach rozwoju sektora.

Dziękuję za uwagę.

Sytuacja mleczarstwa w Polsce w kontekście
aktualnych wyzwań zdrowotnych i
środowiskowych

Zbigniew M. Karaczun

Warszawa 28.11.2023